

SATSDELAR

Satsdelarna delas in primära och sekundära.

De **primära satsdelarna** är predikatsverb (V), subjekt (S), direkt objekt (O dir), indirekt objekt (O ind), subjektiv predikatsfyllnad (Prf S), objektiv predikatsfyllnad (Prf O), adverbial (A).

De **sekundära satsdelarna** är attribut (attr), gradadverbial (A grad) och apposition (app) och utgör bestämningar inuti primära satsdelar.

Satsdelar kan utgöras av **ord, fraser eller hela satser**, så kallade **bisatser**. I exempen nedan är alla satsdelar ord eller fraser. På s. 3 finns en översikt över satsdelarnas struktur.

PRIMÄRA SATSDELAR

Predikatsverb

Predikatsverbet (V) utgörs alltid av ett verb och anger en handling eller ett tillstånd: *discipulus scribit* 'eleven skriver'; *sol lucet* 'solen skiner'.

Subjekt

Subjektet (S) står i nominativ.

I aktiva satser anger subjektet den (det) som utför verbets handling eller befinner sig i det tillstånd som verbet anger: *puellae cantant* 'flickorna sjunger'; *pater dormit* 'pappa sover'.

I passiva satser anger subjektet den (det) som är utsatt för eller det som är resultatet av verbets handling: *aegrotatus curatur* 'den sjuke botas'; *domus aedificatur* 'ett hus (byggs=) håller på att byggas'.

Direkt objekt

Direkta objekt (O dir) står i akkusativ och anger (i vid bemärkelse) målet för eller resultatet av verbets handling: *librum lego* 'jag läser en bok'; *te amo* 'jag älskar dig'; *domum aedificamus* 'vi bygger ett hus'.

Indirekt objekt

Indirekta objekt (O ind) är sådana objekt som inte står i akkusativ.

Den vanligaste typen av indirekt objekt står i dativ och anger den person (ibland en sak) som verbets handling har betydelse för eller angår. Det står därför ofta vid verb som betyder 'ge', 'säga [något till]', 'berätta [för]' och liknande. I latinet kan ett indirekt objekt i dativ stå både med och utan direkt objekt: *mihi* (O ind) *pecuniam* (O dir) *donant* 'de ger mig pengar'; *nobis* (O ind) *favent* 'de gynnar oss'.

(Några verb har indirekt objekt i genitiv eller ablativ. Se G34:2 och 37:2)

Predikatsfyllnad

1. Subjektiv predikatsfyllnad (Prf S) anger vad subjektet är eller blir. Satsdelen står i samma kasus som subjektet: *Italia pulchra est* 'Italien är vackert'; *Roma est caput Italiae* 'Rom är Italiens huvudstad'. Subjektiv predikatsfyllnad står framförallt efter *esse* 'vara' och *fieri* 'bli'.

2. Objektiv predikatsfyllnad (Prf O) anger vad subjektet gör det direkta objektet till eller uppfattar objektet som. Kasus är ackusativ: *Fortuna homines caecos facit* 'Framgången gör människorna blinda.'

Adverbial

Adverbial (A) står som bestämningar till verb eller till satsen i dess helhet. Adverbial har flera olika betydelser, till exempel tid, plats och sätt: *hodie non laboramus* 'i dag arbetar vi inte' (tid); *in Italia sumus* 'vi är i Italien' (plats); *festina lente* 'skynda långsamt' (sätt).

SEKUNDÄRA SATSDELAR

Attribut

Attribut (attr) är direkta bestämningar till substantiviska ord och utgörs bland annat av adjektiv, genitiver och pronomen: *vir sapiens* 'en klok man'; *voces feminarum* 'kvinnornas röster'; *illae feminae* 'de där kvinnorna'.

Gradadverbial

Gradadverbial (A grad) utgörs av adverb och är bestämningar till adjektiv och andra adverb: *multo maior* 'mycket större', *multo magis* 'mycket mer', *valde bene* 'mycket bra'

Apposition

En apposition (app) står som ett förklarande tillägg (ungefär som i en parentes) till ett subjekt, objekt eller en predikatsfyllnad. Efter denna satsdel rättar sig appositionen i fråga om kasus: *Tarquinius Superbus – rex ultimus Romanorum – a Bruto expulsus est* 'Tarquinius Superbus – romarnas siste kung – fördrevs av Brutus' (här apposition till subjektet och därför i nominativ)

DE PRIMÄRA SATSDELARNAS STRUKTUR

Satsdelar utgörs av ord, fraser eller hela satser (bisatser). Här visas de vanligaste strukturerna hos de primära satsdelarna i latinet.

Predikatsverb

- Predikats verbet utgörs av ett verb (med eller utan hjälpverb)
Epistulam scribo. 'Jag skriver ett brev.' *Epistula missa est.* 'Brevet har skickats.'

Subjekt

- Implicit i verbet (i form av en personändelse)
scribebant 'de skrev'
- Substantiv eller pronomen i nominativ
Pater (Ille) dormit. 'Pappa (Han) sover.'
- Infinitiv
Errare humanum est. 'Att fela är mänskligt.'
- Ackusativ med infinitiv (vid opersonliga verb)
Oportet te venire. 'Du bör komma.'

Direkt objekt

- Substantiv, adjektiv, pronomen i ackusativ
Epistulam scribo. 'Jag skriver ett brev.' *Videsne eam?* 'Ser du henne?'
- Infinitiv
Poetae delectare volunt. 'Skalder vill roa.'
- Frågebisats eller objektsbisats
Nescio, quis hoc fecerit. 'Jag vet inte vem som gjort detta.'
Oravit amicas ut manerent. 'Hon bad vännerna att stanna.'
- Ackusativ med infinitiv
Dicit se aegrum esse. 'Han säger att han är sjuk.'

Indirekt objekt

- Substantiv, adjektiv, pronomen i dativ (sällan genitiv eller ablativ)
Puellae (ei) rosam do. 'Jag ger flickan (henne) en ros.'

Subjektiv predikatsfyllnad

- Substantiv, adjektiv, pronomen i nominativ
Sicilia insula est. 'Sicilien är en ö.' *Laeta sum.* 'Jag är glad.'
- Infinitiv
Vivere est cogitare. 'Att leva är att tänka.'

Objektiv predikatsfyllnad

- Substantiv, adjektiv, pronomen i ackusativ
Fortuna homines caecos facit. 'Framgången gör människorna blinda.'

Adverbial

- Adverb
Hic sumus. 'Vi är här.'
- Prepositionsfras (med ackusativ eller ablativ)
Ad forum properamus. 'Vi skyndar till torget.' *In foro sumus.* 'Vi är på torget.'
- Ackusativ
Totam noctem dormivi. 'Jag har sovit hela natten.'
- Ablativ
Id hoc modo feci. 'Jag gjorde det på det här sättet.'
- Adverbialbisatser
Cum haec dixisset, abiit. 'När hon hade sagt detta, gick hon sin väg.'
Si hic nunc esses, te adiuverem. 'Om du vore här nu, skulle jag hjälpa dig.'
- Ablativus absolutus
Romulo regnante, Roma parva urbs erat. 'När Romulus regrade var Rom en liten stad.'